

В І Д Г У К

доктора наук з державного управління, професора Хожило Ірини Іванівни на дисертацію Черниш Василя Івановича на тему *«Публічне управління в умовах конституційних змін: теоретико-методологічні засади»*, подану на здобуття ступеня доктор філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Рецензія підготовлена на основі вивчення змісту дисертаційної роботи, опублікованих здобувачем результатів наукових досліджень, матеріалів, які підтверджують впровадження результатів дисертаційної роботи та довідки про перевірку тексту дисертаційної роботи на плагіат.

Актуальність теми та її зв'язок із планами науково-дослідних робіт

У новітній історії державотворення незалежної України 2014 рік увійшов як рік початку активного втілення на практиці євроінтеграційної та євроатлантичної перебудови суспільних відносин у всіх сферах життя. В цей рік українська держава підписала Угоду про Асоціацію з Європейським Союзом та розпочала упровадження програми реформ з метою стабілізація економіки та покращення рівня життя її громадян. До низки пріоритетних реформ, окрім реформування судової системи, реформи виборчого права, покращення бізнес-клімату тощо, увійшли реформа державного управління та конституційна реформа. За цей час Україна досягла певних успіхів в їх реалізації, але повномасштабна війна, розпочата російськи агресором, на певний час загальмувала процеси поглиблення реформ. Але цей час не можна назвати великою перервою в оновленні системи публічної влади в Україні. Навпаки, сьогодні є час для переосмислення нових перспектив повоєнної розбудови української держави на засадах демократії, верховенства права, свободи тощо. Тому вже сьогодні надзвичайною актуальною постає проблема пошуку, розробки та упровадження оновленої моделі Конституції України як фундаменту розбудови нових суспільних відносин у всіх сферах життєдіяльності суспільства. Таким чином, поглиблення та розвиток конституційної реформи буде сприяти

формуванню та упровадженню раціонально побудованої моделі публічної влади в Україні, утвердженню європейських стандартів демократичного врядування в Україні після перемоги. Мета сучасного процесу конституційних реформ полягає у формалізації основ сучасних стратегій реформування державного управління в умовах інституціональних викликів, адаптації європейського досвіду регулювання суспільних відносин, впровадження інноваційних форм діяльності влади.

Дисертаційне дослідження виконувалось у межах науково-дослідної роботи кафедри державного управління і місцевого самоврядування Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» за темою «Еволюція інститутів і форм публічного управління: теоретико-методологічні засади» (державний реєстраційний номер 0118U006488). Особистий внесок автора полягає в обґрунтуванні авторської концепції конституційного консенсусу як публічно-правової парадигми сучасного державотворення. Крім того, зміст дисертаційної роботи має зв'язок із Національним Планом «Відновлення України» та Національною програмою «Основи відновлення: зміцнення інституційної спроможності».

Таким чином, за сукупністю вище наведених аргументів, слід визнати, що тема дисертаційної роботи Черниш В.І. є актуальною, своєчасною та відповідає вимогам сьогодення.

Формулювання наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертації

Дисертаційна робота, підготовлена В.І. Черниш, здійснена з метою вирішення актуального наукового завдання, що полягає у розробці теоретико-методологічних засад функціонування системи публічного управління в умовах конституційних змін шляхом обґрунтування теоретичних положень та практичних рекомендацій, спрямованих на концептуалізацію публічного управління в сучасних умовах державотворення. Для досягнення зазначеної мети в дисертації були визначені такі наукові завдання:

– проаналізувати феномен конституційних змін в системі публічного управління як загальнотеоретичну проблему галузі знань «Публічне управління та адміністрування» з позицій вирішення проблеми інституалізації державної влади в суверенній державі;

– дослідити сучасні виклики і загрози в системі публічного управління у контексті конституційних змін, детермінувати комплекс понять, що складають зміст публічного управління в умовах суспільних трансформацій;

– систематизувати інституціональні принципи конституційних змін на основі наявної парадигми публічного управління та адміністрування на основі формалізації таких принципів в нормативно-правових актах, що регламентують впровадження конституційних змін, забезпечує прогнозованість результатів конституційного реформування;

– охарактеризувати систему показників ефективності конституційних змін на основі історичного аналізу та наявного методологічного інструментарію науки державного управління;

– детермінувати інституціональний зміст та характеристики запровадження конституційних змін в публічному управлінні на основі авторської методології конституціонального консенсусу та концепту цільової ефективності, систематизувати основні ідентифікаційні ознаки, властиві конституційним змінам в Україні;

– запропонувати теоретичну концепцію еволюції публічного управління в умовах конституційних змін, яка передбачає зміни нормативно-правового регулювання, структури органів влади, а також їхніх повноважень і функцій;

– встановити на основі дослідження зарубіжного досвіду розвитку систем публічного управління в умовах конституційних змін особливості конституційно-правового регулювання публічного управління;

– теоретично визначити і запропонувати для подальших наукових досліджень алгоритм впровадження конституційних змін в систему публічного управління та на цій основі розробити низку управлінських заходів, обумовлених суспільною потребою в ефективному врядуванні.

Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що автором уперше досліджено в контексті конституційних змін особливості формування нової парадигми публічного управління на основі конституційного консенсусу, й на цій основі систематизовано складники, принципи та методологічна основа модернізації публічного управління, конкретизовано об'єкт, предмет, концептуальні засади та методологічна основа аналізу системи публічного управління на базі принципів конституційної легітимності публічної влади; розроблено методологічну схему запровадження поняття конституційної модернізації як рушійного фактору реформ в публічному управлінні, мінімізації загроз «конституційної фрагментації»; визначено поняття конституційної адаптації, розроблені концептуальні засади мілітарної парадигми публічного управління в особливих умовах на основі концепту цільової ефективності (Targeted efficiency Concept).

Дістали подальшого удосконалення положення про:

– методологічні основи дослідження стану забезпечення раціонального змісту конституційних змін в суверенній державі, що базується на методах, способах, принципах і механізмах прийняття публічно-управлінських рішень щодо діяльності суб'єктів та об'єктів публічного управління у сфері правоохоронної діяльності. Це дозволило сформулювати авторське визначення понять «конституційна інституціоналізація», «конституційна адаптація» у межах предметного поля публічного управління та адміністрування, та розробити методіку функціонального аналізу для дослідження публічного управління в умовах конституційних змін, яка базується на моделі адаптивного функціонального аналізу для конституційних трансформацій (AFA);

– напрями й перспективи впровадження зарубіжного (європейського) й передового національного досвіду конституційного реформування та його впливу на публічне управління, й на підставі цього детерміновано сутнісні характеристики процесу конституційної демократизації як нового, публічноуправлінського виміру конституційних реформ;

– концептуальні підходи щодо обґрунтування та комплексного вирішення завдань, обумовлених суспільною потребою у конституційних змінах, функціонування та розвитку держави на основі принципу конституційної демократії. Це знайшло свій прояв у напрацюванні нової моделі публічноуправлінської діяльності в умовах відсічі збройній агресії (мілітарна парадигма публічного управління) повоєнного відновлення, формуванні комплексу принципів такої діяльності, запровадження поняття «конституційні альтерації» з метою розширення дослідницького поля за тематикою конституційного змісту публічного управління.

У ході виконання дисертаційного дослідження набули подальшого розвитку:

– сучасні концепти галузі знань публічного управління щодо інституціональних характеристик системи державної влади в умовах системних змін, класифікації внутрішньо інституціональних принципів конституційного реформування, визначення етапів становлення інститутів, які забезпечують інституціональну модернізацію суверенної країни;

– публічноуправлінське трактування конституційної сутності функцій держави в умовах зовнішніх викликів у контексті загального процесу реформування державного управління, що знаходить свою реалізацію під час відсічі збройній агресії та повоєнного відновлення України;

– напрями та заходи з розбудови ефективної системи складників реалізації конституційних змін в умовах зовнішніх викликів, які зорієнтовані на імплементацію потреб громадян та інститутів громадянського суспільства до стандартів європейського врядування. Це дозволило автору обґрунтувати комплекс характеристик і властивостей, що формують поняття конституційної культури.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків

та рекомендацій, які захищаються

Сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими та базуються на узагальненні значної кількості результатів наукових досліджень, нормативно-правових актів України, норм конституційного права зарубіжних країн тощо. Дисертаційна робота має належну структуру, цікавий

графічний супровід, список використаних джерел складається з 167 найменувань, у т.ч. й іншомовних наукових публікацій. Основний зміст дисертації становить 187 сторінок, що відповідає вимогам чинного законодавства до дисертаційних досліджень.

Обґрунтованість і достовірність результатів дисертації також підтверджена їх апробацією на п'яти науково-комунікативних заходах, зокрема таких, що проходили в Україні та за кордоном. Серед основних з них слід назвати такі: «Influence of Europeanization on public management and administration in Ukraine (м. Рига, 2022 р.), «Забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій і громад в Україні» (м. Дніпро, 2023), «Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України» (м. Дніпро, 2023 р.).

Дотримання академічної доброчесності

Ознайомлення з текстом дисертації та науковими публікаціями В.І. Черниша дає підстави відзначити, що виконана дисертаційна робота є самостійною науковою працею. Наукові положення, висновки, рекомендації, що виносяться на захист, отримані здобувачем особисто.

Текст дисертації є оригінальним, цитати оформлені коректно, наведені посилання на джерела інформації. У зв'язку з цим та на підставі перевірки роботи на академічний плагіат можна зробити висновок про відсутність порушення здобувачем принципів академічної доброчесності.

Практичне значення та використання результатів роботи

Наукове та практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони доведені до рівня конкретних пропозицій, спрямованих на концептуалізацію публічного управління в сучасних умовах державотворення.

Запропоновані автором теоретичні положення та практичні рекомендації були використані у діяльності: Дніпропетровського апеляційного адміністративного суду (при підготовці аналітичних матеріалів з питань удосконалення діяльності апарату Третього апеляційного адміністративного

суду у частині удосконалення публічно-службових відносин, довідка про впровадження від 15.03.2023 № 1409); Громадської організації ГНО «Фундація публічно-правових ініціатив» (в рамках реалізації проєкту «Розвиток форм публічного управління в органах влади Дніпропетровської області в умовах конституційних змін», довідка про впровадження від 28.08.2021 № 20-21/28-1).

Дискусійні положення та рекомендації для обговорення

Загальна оцінка дисертаційного дослідження В.І. Черниша є позитивною. Проте, на нашу думку, дисертація містить деякі дискусійні моменти, які потребують уточнення та публічного обговорення:

1. На сторінці 45 дисертаційного дослідження (п.1.1) автор зазначає, що «сутність конституційних змін не може визначатися виключно як відповідь на зовнішньополітичні чинники. Ми пропонуємо вести мову про основні принципи, які, включають:...». Далі автор наводить, радше перелік умов, для формулювання основних принципів, аніж зміст самих принципів.

2. Автор привертає увагу значною кількістю авторських нововведень та широкою палітрою понятійно-категоріального апарату. Однак, на нашу думку, в певних моментах у роботі існують логічні розриви основного змісту. Так, автор обгрунтовує перший конституційний парадокс, пов'язаний із впливом зовнішніх чинників на конституційну реформу на с. 46. А тлумачення змісту другого конституційного парадоксу автор надає вже на с. 122.

3. У розділі 3.1. стосовно вивчення зарубіжного досвіду країн сталої демократії у форматі конституційного реформування автор, переважно, досліджував досвід Франції. Можливо, доцільним було б зосередити увагу на досвіді країн Балтії чи інших, які нещодавно пройшли шлях євроінтеграційної перебудови інститутів влади і їх досвід був би більш корисним для адаптації в Україні.

4. У розділі 3.3 автор презентує результати власного соціологічного дослідження стосовно вивчення думки респондентів про діяльність правоохоронних органів (n=386). Але в подальшому, ані у висновках до розділу,

ані у загальних висновках роботи результати проведеного опитування не були опрацьовані автором у взаємозв'язку із науковими завданнями та метою дисертаційної роботи.

У роботі зустрічаються окремі стилістичні та граматичні помилки.

Висловлені рекомендації та наявність дискусійних моментів у дисертації В.І. Черниша не знижують її загальної високої оцінки.

Повнота викладення матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок у них автора

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковані в 10 наукових працях, із них: 1 стаття у зарубіжному періодичному виданні, що індексується у НМБ Web of Science, 3 статті у вітчизняних фахових наукових виданнях, 1 розділ у колективній монографії, 5 наукових публікацій є тезами доповідей та опубліковані у збірниках матеріалів наукових комунікативних заходів. Із зазначених наукових праць три опубліковано у співавторстві, а деталізація авторського внеску у спільні наукові праці надана В.І. Черниш у відповідних розділах дисертації.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Дисертаційне дослідження В.І. Черниша на тему «Публічне управління в умовах конституційних змін: теоретико-методологічні засади» містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають значення для галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування». Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Загальний висновок

З огляду на актуальність, наукову новизну, важливість здобутих автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, практичну цінність сформульованих положень і висновків, слід вважати, що дисертаційна робота В.І. Черниша «Публічне управління в умовах конституційних змін: теоретико-методологічні засади» є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне наукове завдання в галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування», а її автор – Черниш Василь Іванович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Рецензент:

Доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри державного
управління і місцевого самоврядування
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»

Ірина ХОЖИЛО